

Việc tìm hiểu về nhà nước và lý luận và thực tiễn về Nhà nước pháp quyền đã cho thấy rằng: quá trình hàng nghìn năm của con người về chính trị và công lý đối với bộ luật và bộ luật công,

của chính nghĩa đối với gian tà, và của cái thiện đối với cái ác như là sự phôi thai của các tư tưởng đầu tiên về Nhà nước pháp quyền.

Từ thời kỳ này đã có những nguồn lực xã hội rất lâu đời, vì trong hàng nghìn năm qua quá trình phát triển của lịch sử nhân loại, con người đã luôn luôn cố gắng tìm kiếm các công lý, pháp lý và pháp lý về những vấn đề như giá trị xã hội cao quý được thể hiện trong công bằng và nhân đạo, dân chủ và tự do.

Và chính trên những công lý của cuộc tìm kiếm này, các tư tưởng và quan điểm của nhân loại tiến bộ về Nhà nước pháp quyền đã xuất hiện ban đầu như là khát vọng, ý chí và lý tưởng về các giá trị tinh thần cao quý được thể hiện như đã nêu.

Đặc biệt là từ các thế kỷ XVII- XIX sau những thăng trầm của các cuộc đấu tranh với chế độ phong kiến tàn bạo, chuyên chế, độc tài và vô pháp luật, thì các tư tưởng và quan điểm của

nhân l ai ti n b và nhà n c pháp quy n đã đ c ti p t c phát tri n và đ n đ n hình thành m t cách rõ ràng, đ t khoáng trong các h c thuy t chính tr - pháp lu t.

Chúng ta có th hi u m t cách ng n g n khái ni m khoa h c c a Nhà n c pháp quy n nh sau: “Nhà n c pháp quy n là t ch c quy n l c công khai trong h th ng chính tr c a xã h i công dân đ c xây d ng trên n n t ng các t t ng pháp lý ti n b c a nhân l ai nh công b ng, nhân đ o, dân ch , nh m đ m b o th c s nh ng giá tr xã h i đ c th a nh n chung c a n n văn minh th gi i- s tôn tr ng và b o v các quy n và t do c a con ng i, s ng tr c a pháp lu t trong các lĩnh v c sinh h at c a xã h i, tính t i cao c a lu t trong các lĩnh v c h at đ ng c a Nhà n c, và s phân công quy n l c”. (Trích t đ nh nghĩa c a Ti n s khoa h c Lê C m)

T đ nh nghĩa khoa h c này c a khái ni m Nhà n c pháp quy n c a chúng ta có th nh n th y r ng Nhà n c pháp quy n có các nguyên t c c b n đ c th a nh n chung sau đây:

- Nhà n c pháp quy n là t ch c quy n l c công khai trong h th ng chính tr c a xã h i công dân;
- Nhà n c pháp quy n là nhà n c đ c xây d ng trên n n t ng các t t ng pháp lý ti n b c a nhân l ai nh công b ng nhân đ o, dân ch ;
- Nhà n c pháp quy n là nhà n c đ m b o th c s ng tr c a pháp lu t trong các lĩnh v c sinh h at c a xã h i;
- Nhà n c pháp quy n là nhà n c b o đ m th c thi các quy n và t do c a con ng i;
- Nhà n c pháp quy n là nhà n c đ m b o th c s nguyên t c phân công quy n l c thành ba nhánh- l p pháp, hành pháp và t pháp;
- Nhà n c pháp quy n là nhà n c b o đ m s t i cao c a lu t pháp

Gi a th p k 80, Vi t nam b t đ u b t đ u quan tâm đ n t t ng nhà n c pháp quy n. C m t “ nhà n c pháp quy n” b t đ u xu t hi n trong nhi u văn ki n ki n c a Đ ng và chính quy n. Tuy nhiên, t t ng ti n b này đ c l ng ghép trong mô hình Nhà n c XHCN. Ngay tên g i “ Nhà nu c pháp quy n XHCN” đã ch a đ ng bên trong nhi u xung đ t.

Hai m i lăm năm đã trôi qua, gi c m và Nhà nu c pháp quy n v n còn nguyên trên các văn ki n c a Đ ng, không h có m t “đ u ch ” nào cho th y t t ng ti n b này đ c s đ c tri n khai trong th c t .

Chúng ta có th nhìn th y nguyên t c đ u tiên đó là : T ch c quy n l c công khai. Nguyên t c này bu c quy n l c c a Nhà nu c ph i thu c v nhân dân thông qua các c ch b u c minh

b ch, công khai và dân ch , bu c ph i th a nh n s t n t i c a các đ ng phái trong đ i s ng chính tr và s c nh tranh lành m nh c a gi a đ ng phái trong vi c thu ph c lòng dân.

Cho đ n nay Đ ng c ng s n v n kh ng đ nh vai trò lãnh đ o duy nh t c a mình, ph nh n đ i s ng chính tr đa nguyên. C m t c c các đ ng phái khác thành l p và h at đ ng trên toàn lãnh th Vi t nam. Nguyên t c đ u tiên c a nhà nu c pháp quy n xem nh đã b ph nh n hoàn toàn.

Ti p theo, nguyên t c nhà n c pháp quy n b o đ m th c thi các quy n con ng i. Hàng năm, theo đ nh k , các t ch c nhân quy n trên v n liên t c ch trích, Đ i s quán các n c v n luôn t ra quan ng i v các v n đ nhân quy n t i Vi t nam. B qua nh ng ch trích và quan ng i đó, nhìn th ng vào th c tr ng d dàng nhìn th y các giá tr v quy n con ng i vi t nam không đ c quan tâm n u không mu n nói là b chà đ p m t cách thô b o.

Truy n thông không đ c t nhân hóa, nhà nu c n m gi và t t c đ u ph i qua ki m duy t. Thông tin v đ i s ng xã h i b méo mó, sai s th t. Nh ng ý ki n b t đ ng b c m tù thông qua h th ng pháp lu t hình s . Hàng l at t i danh vô nghĩa và vô lý đã đ c Qu c h i thông qua nh : t i tuyên try n ch ng nhà n c XHCNVN, t i âm m u l t đ chính quy n nhân dân, t i l i đ ng các quy n t do dân ch v.v.v.

Quy n t do đi i, c trú, quy n bi u tình, quy n t do l p h i, quy n t do tín ng ng đã b các đ nh ch pháp lu t c n tr nh : ngh đ nh v t p trung đông ng i, pháp l nh tôn giáo, lu t l p h i, lu t c trú v.v.v. các quy n trên, ng i dân mu n h ng đ u ph i xin phép gi i c m quy n. N u không có s “cho phép” thì có th b c m tù b ng các t i danh nh : gây r i tr t t công c ng, ch ng ng i thi hành c ng v , l i đ ng các quy n t do dân ch v.v.v Tr em b hành h , b ng c đ i thi u s can thi p k p th i c a Nhà n c. Còn r t nhi u quy n căn b n khác c a con ng i không th th c thi trong th c ti n nh quy n b u c , quy n ng c v.v.v.

Ti p theo, nguyên t c phân chia quy n l c hành pháp, l p pháp và t pháp. Nhà n c kh ng đ nh quy n l c t p trung không có s phân chia, ch có s phân công, phân nhi m. Đây là l p lu n có tính bao bi n cho tham v ng c a m t th ch đ c tài. C n ph i th y r ng t t ng nhà n c pháp quy n là t t ng ch ng l i s đ c tài.

Ti p theo, nguyên t c t i cao c a pháp lu t. Tính t i cao c a lu t pháp bi u hi n nhi u hình

th c nh ng r nét nh t là các phán quy t c a Tòa án. Phán quy t c a Tòa án ph i đ c l p d a trên pháp lu t và l ng tâm. Tình tr ng “án b tui” đã đ c truy n thông trong và ngoài n c lên ti ng ph n ánh nh m t “qu c n n”. Nhi u v án đ c d lu n quan tâm, Tòa v n ngang nhiên ra nh ng b n án “thách th c d lu n” nh v : Bùi Ti n Dũng, v Hùynh Ng c S , v Tr n Hùynh Duy Th c .v.v.v. Tòa án v n b “ qu n lý, giám sát, chỉ ph i và ch đ o” b i m t quy n l c nào đó.

Phân tích m t vài nguyên t c căn b n đã th y trong b i c nh chính tr hi n t i, gi c m v m t Nhà n c pháp quy n c a dân t c Vi t Nam còn r t lâu m i tr thành hi n th c, n u không mu n nói là không th . M u ch t v n đ đ đ u, ph i ch ng đó là s lnh đ o duy nh t c a Đ ng?